

Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду

На седници Одељења за међународне студије, одржаној 25. 06. 2015. године, констатовано је да мр Цамал Тахир Абдел Азиз Мухамед завршио писање докторске дисертације под називом под насловом „Америчка спољна политика према исламским покретима на Северу Африке на почетку 21. века“. Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 02. 07. 2015. године именована је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације у саставу: доц. др Филип Ејдус, проф. др Жељко Иваниш, Универзитет у Београду – Факултет безбедности, и проф. др Драган Р.Симић, ментор.

Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси следећи:

Извештај о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату

Кандидат мр Цамал Тахир Абдел Азиз Мухамед, рођен 06. 10. 1970. године у Триполију, Либија. Од 2005. године био је запослен као предавач на Високом институту за машинство, Муслата, Либија, а од 2006-2008. године радио је као предавач на Факултету за економске и политичке науке, Насер Међународни универзитет, Либија и на Факултету за економске и политичке науке, Алмуркаб универзитет, Либија.

Основне студије – Вештине политичких наука, завршио је 1993. године на Ал-фатех универзитету у Триполију, Либија. Мастер студије – Вештине политичких наука, завршио је на Академији за високе студије у Триполију, Либија, 2005. године.

Кандидат је три године радио као предавач из области политичких наука на неколико високошколских установа у Либији. Осим тога, био је именован да током 2003-2004. надгледа спољну комуникацију сектора у Тархони, у области Муслата. Основао је Насер удружење за борбу против злоупотребе наркотика и опоравак (Founded Nasser's Association for Combating Drugs Abuse and Rehabilitation), и члан је оснивач Удружења Алманара за науку и културу, Либија. Од 2007. до августа 2008. био је генерални секретар за Удружење предавача на Насер Међународном универзитету, у периоду 1999 -2003. асистент Генералног секретара Културног и друштвеног клуба „Маслина“.

Објавио је једну књигу - *Разлози за слабо политичко учешће у Либији (Reasons for Low-level Political Participation in Libya)*, 2007.

Кандидат је учествовао у бројним истраживањима и има неколико објављених радова из области људских права, спољне политике Либије, и друго. Нека од значајних истраживања и објављених радова су:

- *Жене и политичко учешће у Либији (Woman and Political Participation in Libya)*, Scientific Magazine, Nasser International University. 2007
- *Друштво и филозофија (Society and Philosophy)*, Scientific Magazine, Faculty of Arts, University of Ghar Younis, 2006.
- *Афричка реалност између западне демократије и старе афричке политичке мисли (The African Reality between Western Democracy and Old African Political Thought)*, 2007.
- *Како се креира спољна политика Либије? (How Libya's Foreign Policy Decision is Made?)*, 2007.
- *Људска права: Компаративна студија (Human Rights: A Comparative Study)*, 2005.

Такође, кандидат је учествовао са својим радовима на семинарима и научним конференцијама:

- Симпозијум о директној демократији: теорија и примена, Универзитет Гар Јунис, Либија, 5-6. април 2005,
- Панел расправа у организацији Народне опште конференције, 12-13 јун 2006,
- Филозофска конференција (филозофија и друштво), Универзитет Гар Јунис, Либија, 12-14. септембар 2005,

- VI глобални форум о Зеленој књижи, Себа, Либија, 28.02-01.03.2007.
- Глобални форум о женама и праву, Триполи, Либија, 15-17. април 2007.
- Округли сто – Конференција професора на арапским универзитетима, Триполи, Либија, 23-25. јул 2007,
- Конференција о демократији у Африци и арапском свету, Мауританија, 8-10. август, 2007.

Поред тога, кандидат је писао за либијске дневне новине „Сунце“ и „Конгрес“, и учествовао је у многобројним политичким расправама на телевизијским програмима у Либији.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата мр Цамал Тахир Абдел Азиз Мухамеда, на тему **„Америчка спољна политика према исламским покретима на Северу Африке на почетку 21. века“**, написана је на 231 страници текста, од чега седам страна заузима списак литературе.

Рад је структурно подељен на увод, три поглавља, и закључна разматрања. Поглавља су подељена на више тематских целина: „Унутрашње и спољне детерминанте које утичу на креирање америчке спољне политике“, „Политички ислам и исламске партије и покрети“ и „Будућност америчке спољне политике уз исламске покрете“.

Докторска дисертација мр Цамал Тахир Абдел Азиз Мухамеда, представља заокружену целину у научном, стручном и методолошком смислу. Текст дисертације обогаћен је неопходном ваљаном аргументацијом. Основна полазишта заснована су на релевантној литератури, а у раду се позива и упућује на разноврсне и бројне изворе. Приликом израде докторске дисертације, кандидат је користио монографије и научне и стручне радове великог броја арапских и страних аутора, затим резолуције, извештаје као и друга правна акта међународних организација.

3. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације мр Цамал Тахир Абдел Азиз Мухамеда представља одређивање америчких спољно-политичких интереса и вредности према исламским покретима на северу Африке на почетку 21. века.

Временски, предмет овог истраживања обухвата раздобље од почетка 21. века до данас, а просторно, рад обухвата земље на северу Африке. Истраживање проблема и предмета је претежно теоријско и спада у међународне односе, те се и разматрало у оквиру ове научне дисциплине политичких наука.

Научни циљ овог истраживања је научно објашњење америчке спољне политике према исламским покретима, посебно узрока промене у америчкој спољној политици и њен будући правац кретања према политичким партијама и покретима, након револуција тзв. арапског пролећа и доласка ових исламских партија на власт у Тунису, Египту и доминације исламиста у Прелазном савету Либије. То је подразумевало научну дескрипцију и класификацију до сада познатих исламских покрета на северу Африке с нагласком на њихов утицај на америчку спољну политику почетком овог века.

Друштвени циљ ове тезе је да понуди научно утемељене основе за разумевање америчке спољне према исламским покретима, укључујући и улогу независних истраживачких центара као и средстава информисања у креирању америчке и спољне политике према поменутиим арапским државама.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са предметом и циљем истраживања, колега Цамал је дефинисао једну општу и седам посебних хипотеза.

Општа хипотеза

САД-а су оствариле значајан политички и економски утицај на одређене исламске покрете на северу Африке који прихватају многе америчке спољно-политичких вредности.

Овако постављена општа хипотеза подразумевала је следеће *посебне хипотезе*:

- Након окончања Хладног рата, америчка спољна политика јавно је позивала северноафричке земље да се политички и економски отворе и укључе у кретања глобалне економије. Економски значај региона северне Африке огледа се у растућем интересу великих сила за ресурсе, посебно за стратешке ресурсе, јер се ту налазе огромне резерве нафте, природног гаса и минерала који су важни за индустрију.

- Северноафрички регион има изузетан геополитички и геостратешки значај, јер свака промена не утиче само на безбедност арапског региона, него и на политичке, војне и укупне међународне односе, те је овај регион постао важан фактор нове америчке спољно-политичке стратегије. Посебно у светлу чињенице све већег Руског и, нарочито, Кинеског позиционирања у том делу Африке.

- Неки исламски покрети, попут Муслиманске браће, прихватају извесне демократске вредности, политичко учешће и вишестраначки систем ако су у складу са верским принципима. То доводи до политичких сукоба са радикалним исламским покретима, на челу са Покретом Муцахедина који одбијају демократију, сматрајући да је насиље средство за остварење њихових циљева.

Индикатори за проверу хипотеза искази су у научним делима и у документима многих држава, Уједињених нација и других међународних организација.

4. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације

Први (уводни) део обухвата обухвата предговор, одређење проблема истраживања, одређење предмета и циља дисертације, хипотетички оквир, начин истраживања као и научни и друштвени допринос.

Други део – Унутрашње и спољне детерминанте које утичу на креирање америчке спољне политике, подељен је на две целине. У првој целини под називом *унутрашње одреднице* спадају три поглавља.

Прво поглавље - Идеолошко виђење америчке спољне политике, кандидат разматра битне вредности у оквиру различитих теорија у међународним односима и спољној политици Сједињених Америчких Држава почетком 21. века. Кандидат наводи вредности које су биле заступљене у америчкој спољној политици, а припадају неореалистичким теоријама међународних односа, као што су држава, државни суверенитет, опстанак, територијални интегритет, моћ, међународни систем, равнотежа снага и друге. Такође, кандидат истиче да су према неореалистичким схватањима, главни субјекти међународних односа суверене државе, које настоје да увећају своју моћ.

У оквиру неолибералних теорија, кандидат наводи вредности америчке спољне политике, као што су појединци и недржавни учесници као главни субјекти међународног система, затим сарадња и институције тј. међународне организације, колективна безбедност и мултинационалне корпорације као важан инструмент за ширење либералних вредности.

Друго поглавље прве целине - Улога независних истраживачких центара у креирању америчке спољне политике, кандидат указује на неколико битних институција које проучавају исламске покрете и идеју о политичком исламу после терористичких напада на САД у септембру 2001. године.

Кандидат се у овом делу рада бави Институтом за америчко предузетништво, који је посвећен ширењу идеја демократије, слободе и јачању слободног предузетништва, али проучава и нове претње у региону северне Африке, посебно тероризам и Ал Каиду, и са њом повезане исламске покрете, итд. Кандидат наводи да је у оквиру овог института

усвојено неколико смерница америчке спољне политике према региону северне Африке, као што су праћење и борба против радикалног ислама и тероризма, истраживање метода за демократске реформе у недемократским режимима, итд.

Кандидат проучава амерички Центар за стратешке и међународне студије, који значајно утиче на креирање и спровођење америчке спољне политике, и као битна истраживања и пројекте наводи оне које се односе на исламске покрете, рат против тероризма, Египат у транзицији, Афрички програм, који обухвата истраживања о спољној политици САД према Африци, безбедносна питања у Африци, и друга.

Осим тога, колега Цамал указује на истраживања Вашингтонског института за Блискоисточну политику који проучава догађаје на северу Африке, као и Института за социјалну политику и разумевање, који се бави политичким, безбедносним и друштвеним питањима у области северне Африке, и др.

Кандидат сматра да наведени центри и институти, проучавајући различите актуелне процесе, дају смернице америчким званичницима и због тога имају значајан утицај на америчку спољну политику.

У трећем поглављу прве целине - Улога средстава јавног информисања у креирању америчке спољне политике, колега Цамал излаже различите улоге медија и активности других субјеката; пропагандно деловање, и емитовање програма. У овом делу рада, кандидат указује на ставове Фариде Закарије, Вилијема Фулбрајта и Ноама Чомског о значењу слободе и демократије, али о улози и контроли медија у Сједињеним Америчким Државама. Кандидат сматра да медији имају значајну улогу у представљању и заступању одређених ставова америчких вредности са циљем да се одржи и (или) успостави политичка, војна, економска, технолошка као и културна надмоћ.

Друга целина другог дела је под називом *спољне одреднице*, и има три поглавља.

Прво поглавље – Структура међународног система, кандидат критички анализира различита схватања међународних система и његових класификација. Поред тога, колега Цамал указује на различита схватања неких аутора (Дојча, Сингера, Хофмана, Волца) о стабилности

међународних система, односно да ли на стабилност међународног система утиче биполарна, триполарна или мултиполарна структура моћи.

Друго поглавље друге целине – Нафта и улога коју игра у америчкој спољној политици, Кандидат пореди истраживања америчког Центра за стратешке и међународне студије – CSIS о проценама светских залиха ресурса из 2002. године и 2015. године, и наводи се да су широм афричког континента, откривена нова налазишта нафте. Такође, он констатује да су се обистинила упозорења на основу истраживања из 2002. године да ће у Алжиру и Либији избити немири и грађански сукоби. У овом делу рада, кандидат излаже према релевантним документима, налазишта нафте и гаса у Алжиру и Либији, као и неке безбедносне изазове са којима се те две земље суочавају, као и спољној политици Сједињених Америчких Држава према њима.

Треће поглавље друге целине – Утицај међународног тероризма и радикалних исламских покрета на америчку спољну политику, колега Цамал сматра да упоришта међународног тероризма у овом региону производе значајне последице на креирање и вођење америчке спољне политике. Он наводи битне дефиниције тероризма као сложене категорије, и сматра да је главни проблем у томе што не постоји дефиниција тероризма коју би прихватиле велике силе и релевантне међународне организације. Кандидат у овом делу рада проучава утицај међународног тероризма на америчку спољну политику, и наводи различита истраживања америчких центара и института. Кандидат истиче значај истраживања под називом „Северна Африка“, у коме се наводи да су земље северне Африке од виталног интереса за САД, зато што су те земље извозници енергената, као и због повећања опасности од тероризма, посебно у Алжиру и Мароку, те упозорава да у том региону још дуго неће доћи до дугорочне стабилности.

Трећи део – Политички ислам и исламске партије и покрети, подељен је на три целине.

У првом поглављу - Концепт политичког ислама, колега Цамал разматра различита одређења ислама и наводи разлоге исламског ускрснућа. Он сматра да је ислам религија која се данас набрже шири на различитим континентима, и наводи да се у земљама северне Африке процењује пораст муслиманског становништва до 2050. године. У овом

делу рада, кандидат истиче да се политички ислам ослања на идеју да Куран, његова веровања и схватања треба да формирају друштво и политику, и указује на различита схватања политичког ислама, од америчких научника С. Хантингтона, Џона Алтермана, и других, до схватања теолога унутар ислама. Кандидат наводи да исламски мислиоци имају веома различита схватања о односу ислама и демократије. Према првој групи схватања које заступају Ибн Тајми (претеча веџихизма), Џевад Икбал, Сајид Кутб, сматра се да су Божији закони (шеријат) и Куран изнад закона људи и да је слободна воља привид, ... Другу групу схватања представљају Рифат ал-Тахтави, Фатима Мерниси и Ал-Васат према којима је могуће демократију интерпретирати Кураном, те је појам слободе као западне вредности, еквивалентан појмовима у Курану правда, саветовање, једнакост, право, итд. Колега Џамал наводи да је реформатор Ал-Васат сматрао да ислам треба променити укључивањем западних вредности. Кандидат закључује да су после реформи неке муслиманске земље постале секуларне републике, као што је Турска, али да у многим земљама владају монарси, према Курану и шеријатском систему.

У овом делу рада кандидат проучава студије релевантних америчких центара о политиком исламу у коме су дате смернице о креирању америчке спољне политике према арапском свету. Он закључује да је феномен политичког ислама постао једна од најозбиљнијих претњи америчким интересима у региону Магреба, а посебно након доказаног учешћа многих исламских бораца из свих земаља Магреба у терористичкој организацији Ал-Каида.

Друго поглавље трећег дела - Исламски покрети и методолошке разлике међу њима, кандидат даје критички приказ дефиниција и класификација друштвених покрета према одређеним критеријумима, као и њихове главне одлике.

У овом делу рада колега Џамал је разматрао оснивање, следбенике, утицај, као и ставове и активности умерених исламских покрета, као што су Покрет Муслиманска браћа и Мароканска исламска борбена група, али и неких екстремистичких исламских покрета који делују на северу Африке у које убраја Ал-Каиду на исламском Магребу, Исламску групу, Наоружану исламску групу (ГИА), Либијску исламску борбену групу, Салафитску групу за проповедање и борбу, и др.

У оквиру умерених исламских покрета, он указује на покрет Муслиманске браће који је основао Хасан ал Бана у Египту 1928. године, са циљем да се обнови калифат и примена шеријатског закона. Кандидат наводи да је до данас тај покрет имао више различитих политичких ставова и многа превирања, и да су почетком 21. века преовладала схватања да је могуће у Египту успоставити исламску државу која би била световна, а не религијска. Колега Цамал наводи ставове аутора према којима ислам треба да обухвати и политичке институције, право и економију, а да се у земљи успостави вишепартијски систему. Кандидат указује да су чланови покрета Муслиманска браћа користили термин демократија, који је имао два значања. Према првом, демократија представља средство за преузимање земаља путем демократског процеса, а под другим значењем подразумева се исламска демократија која је заснована на шеријатском закону тј. исламском религијском праву, и као таква представља модел преговарања унутар вођства (шура).

У оквиру екстремистичких исламских покрета који делују на северу Африке, кандидат анализира Ал-Каиду на исламском Магребу, који чине сунити из Алжира и Мауританије: истиче да постоје два правца у самом покрету по питању њихових ставова, јер једни заговарају преузимање Алжира и успостављање исламске државе са циљем да се заустави утицај и ширење вредности западне демократије. Према другим схватањима, циљ је поновна исламизација друштва и враћање на идеологију фундаменталиста. Кандидат упозорава да је овај покрет веома активан, да имају бројне следбенике, и да су 2006. године потписали декларацију о повезивању са Ал-Каидом, као и да примењују различите видове насиља, нападе на људе и објекте, киднаповање, трговину људима, оружјем, наркотицима, и друго. Колега Цамал такође упозорава да је исламски покрет Ал Каида на исламском Магребу стављена је 2002. године на листу терористичких организација Сједињених Америчких Држава.

У трећем поглављу - Исламска претња америчким интересима, кандидат упозорава да се Сједињене Америчке Државе неће суочавати само са једном доминантном претњом, као што је то било током Хладног рата, јер данас постоје различите, међусобно повезане потенцијалне претње, што представља један од великих изазова за америчке интересе. У овом делу рада он наводи да данас основну претњу америчким интересима данашњице представља исламски цихад од стране свих екстремистичких

исламских покрета, а посебно од Ал Каиде исламског Магреба. По Цамалу, милитантне терористичке мреже Ал Каиде ће наставити да угрожавају америчке интересе ван територије САД, али да посебан проблем представљају екстремисти који су формиран на тлу САД-а.

Четврти део - Будућност америчке спољне политике према исламским покретима, кандидат у три одвојене целине анализира неуспех употребе силе за ширење идеологије и америчких вредности у свету, и заједничке интересе САД-а и исламских покрета као и њихову улогу у стварању специјалних односа између обе стране.

У првом поглављу - Неуспех политике употребе силе, кандидат истиче да је овај регион добио на значају у погледу америчких националних интереса и вредности, а посебно после арапског пролећа и ескалације насиља, од 2010. године до данас.

Колега Цамал у овом делу рада критички излаже релевантне дефиниције силе и наводи функције силе у политици, а то су одржање и развој друштва, стварање и разрешавање конфликта и отклањање препрека у остваривању функција политике. Он сматра да унутрашњи сукоби у политици не доводе у питање општу управљачку улогу, положај и функцију политике у људском друштву уопште, већ доводе у питање конкретне политике посебних друштава, тј. друштвених група и организација. Он указује да се сукоби унутар политичке структуре једне земље, јављају у области које одређује друштвено уређење, што обухвата начине доласка на власт, односа према својини, итд., Према кандидату, у области које одређује друштвено уређење, воде се све врсте политичке борбе против конкретне политике и политичке структуре, као и да је значајна употреба силе и насиља, као и различитих облика рата (нпр. грађанског, верског, етничког, итд.). Кандидат сматра да се у другој области води борба између политичких организација за долазак на власт уз задржавање истих основних друштвених односа и истог друштвено – политичког система, али да се углавном не користе физичка сила и насиље.

Друго поглавље - Ширење идеологије и америчке вредности у свету, Колега Цамал истиче да би Сједињене Америчке Државе (САД) као водећа светска сила, ширењем својих вредности у свету оствариле неколико врста надмоћи, као што су политичка, војна, економска, технолошка и културолошка. Према њему, политичка надмоћ подразумева усвајање, прихватање и примену вредности претежно неолибералних схватања, са

појединцима и недржавним субјектима међународних односа, уз јачање институција које су важан субјект међународног система, ширење и унапређивање демократије, идеја о демократском миру који се остварује развојем трговине, отвореног тржишта и успостављањем система колективне безбедности, али и вредности у оквиру реалистичких и других схватања. Осим примене одређених вредности, политичка надмоћ огледа се и у примени свог концепта уређења света, а исказује се и кроз избор и одлуке Организације Уједињених нација (ОУН), али и односе према одлукама ОУН, кроз разне облике изградње мира, затим кроз Уставе и законе савремених демократских држава, и друго.

Џамал истиче да се војна надмоћ САД-а огледа у расположим војним снагама, наоружању високе технологије као и способностима за велику војну интервенцију са НАТО алијансом. Кандидат наводи да се осим операција и мисија, у значајне области организације НАТО-а убрајају колективна одбрана држава-чланица, успостављање и изградња мира, кризни менаџмент, и др.

Економска надмоћ, према кандидату, обухвата степен економског и индустријског развоја земље који утичу на спољнополитичке циљеве којима она може да тежи. Он сматра да развијене и богате државе, попут Сједињених Америчких Држава, имају своје интересе који се простиру далеко ван њихових граница и, по правилу, имају и могућности да те интересе реализују и заштите. Кандидат такође сматра да, иако су прошли период економске стагнације после светске економске кризе из 2008. године, САД-а су и даље суперсила која поседује економску надмоћ, односно монопол у финансијском и банкарском систему, и доминира у главним међународним тржиштима и управљањем међународним банкарским системом.

Према кандидату, технолошки монопол огледа се у томе што САД подржавају и контролишу техничко образовање, истраживања и развој, али такође имају доминацију над међународним комуникацијама и надмоћ над интернетом које је и средство комуникације, али и уређај за емитовање програма различитих медија.

Културна надмоћ, која према кандидату представља ширење америчке и западне културе, музике, филмова, начина живота, и енглеског језика којим говори велики део становништва у свету са тежњом да постане општи тј. светски језик, итд. Кандидат у овом делу рада наводи ставове Семјуел Хантингтон да је језик биће било које културе, као и да је

кроз историју дистрибуција језика у свету рефлектовала дистрибуцију моћи.

Кандидат сматра да Сједињене Америчке Државе имају широк спектар могућности да шире своју идеологију и вредности у условима глобализације. Али, кандидат упозорава да су америчка идеологија и покушај наметања интереса остатку света ипак проузроковали велике друштвене потресе у свету што се огледа у великој стопи незапослености, рецесији, паду образовања, као и све већим социјалним раслојавањима, итд.

Треће поглавље - Заједнички интереси САД-а и исламских покрета као и њихова улога у стварању специјалних односа између обе стране, Кандидат у овом делу рада наводи схватање према коме у систему колективне безбедности, свака држава у систему прихвата да се безбедност једне, односи на све државе у систему, као и да све прихватају да се удруже у колективном одговору на агресију.

Кандидат сматра да је због све већих претњи по националну, али и регионалну безбедност, било неопходно да се приближе заједнички интереси Сједињених Америчких Држава и исламских покрета. Он наводи да многи амерички центри и институти спроводе континуирана истраживања о актуелним спољнополитичким односима САД-а према афричким земљама, о томе благовремено подносе извештаје америчком Конгресу и осталим званичницима који доносе одлуке у САД-у, да би они могли да дефинишу америчку спољну политику према земљама северне Африке.

У вези заједничких интереса САД и исламских покрета, кандидат у овом делу рада указује на амерички приступ код реформе полиције у Африци и јачање АФРИКОМ-а, односно америчко-афричке команде. Колега Цамал сматра да је могуће ојачати АФРИКОМ, који би, у сарадњи са многим цивилним агенцијама, настојао да одговори на безбедносне изазове у Африци. Истиче, такође, и значај АФРИКОМ-а који је основан 2007. године са седиштем у Немачкој, на основу договора америчких званичника и афричких лидера, и спроводи истраживања и упозорава на безбедносне ризике и претње на читавом афричком континенту. Према кандидату, постоје и други пројекти који ће се ускоро спровести у циљу заједничких интереса САД-а и исламских покрета, као што су: повећање инвестиција и побољшања трговинске размене у Африци, затим помоћ САД-а у одговору на многобројне здравствене изазове у Африци, итд.

Најпосле, колега Цамал скреће пажњу да у вези заједничких интереса САД-а и исламских покрета постоји неколико безбедносних изазова у земљама Магреба. Кандидат у главне безбедносне изазове убраја даљу и вероватну ескалацију насиља, преливање сукоба и на друге земље, претње од терористичких напада, повећање нестабилности неких земаља, придруживање радикалних исламских покрета терористичким организацијама попут Ал Каиде, итд.

Закључак дисертације представља сумирање свих резултата до којих се дошло током истраживања, синтеза тих сазнања, која се односе на америчку спољну политику САД-а према исламским покретима.

5. Методе које су примењене у истраживању

У изради докторске дисертације кандидат мр Цамал Тахир Абдел Азиз Мухамед применио је све основне методе, с нагласком на анализи, синтези, доказивању и оповргавању, а од општенаучних метода – највећу примену имају статистичка и компаративна метода. Од метода прикупљања података, заступљене су студија случаја и анализа садржаја докумената (претежно квалитативна), која је примењена и у процесима сређивања и обраде података.

Извори података обухватили су изворну документацију и литературу у овом истраживању.

6. Очекивани резултати и научни допринос

Полазећи од предмета и циља истраживања, постављених хипотеза и примењених метода, главни очекивани резултати овог истраживања потврђени су у овој дисертацији. Научни допринос теме заснива се на два битна момента. Прво, ова тема у облику јединственог научног дела, није обрађена у нашој и, нама познатој, светској научној литератури, те је ова докторска дисертација потпуно оригинална. И друго, на научном циљу односно научном објашњењу америчке спољне политике према

исламским покретима, посебно узрока промене у америчкој спољној политици и њен будући правац кретања према политичким партијама и покретима, након револуција арапског пролећа и доласка ових исламских партија на власт у неким земљама на северу Африке.

Потврђене су и ваљано образложене општа и посебне хипотезе од којих се кренуло у истраживање.

Овом дисертацијом проширена су, продубљена и систематизована досадашња научно-искуствених сазнања. Дат је научни опис и објашњење низа мање познатих чињеница, а неки резултати истраживања представљају допринос даљем међусобном разумевању и практичној примени изучавања односа две земље за будуће унапређивање међудржавних односа. Неки резултати до којих се дошло овим истраживањем верификовали су врло оскудна постојећа знања и довели су до нових сазнања, неопходних за даља истраживања ове и сродних тема.

Осим научног доприноса који подразумева темељни дескриптивни приказ односа Сједињених Америчких Држава и исламских покрета, као и научна објашњења појава и догађаја те је ова дисертација од користи за све који изучавају поједине аспекте или целину САД-а према исламским покретима, као и односе на северу Африке.

Друштвени значај и очекивани резултати односе се на опис и објашњење спровођења америчких спољно-политичких интереса и вредности, и проучавања утицаја међународног тероризма и радикалних исламских покрета на америчку спољну политику, посебно у условима глобализације. Резултати до којих се дошло могу бити од користи свима који се баве научно-истраживачким радом, али и онима који се баве практичном политиком, нарочито креаторима спољне политике, новинарима и свима који су заинтересовани за односе америчке спољне политике према исламским покретима на северу Африке.

7. Закључак

На основу изведеног истраживања, може се тврдити да је кандидат показао смисао за научно-истраживачки рад и дубинско разумевање савремених кретања у односима Сједињених америчких држава према исламским покретима. У својој докторској дисертацији на тему **„Америчка спољна политика према исламским покретима на Северу Африке на почетку 21. века“**, кандидат мр Џамал Тахир Абдел Азиз Мухамед је остварио низ следећих научних доприноса:

1. Изабрао је тему која је веома актуелна у међународним односима, која је научно потребна и у складу са до сада показаним научним интересовањем и способностима кандидата.

2. Докторска дисертација мр Џамал Тахир Абдел Азиз Мухамед представља самосталан истраживачки рад о сложеним односима Сједињених Америчких Држава према исламским покретима, посебно узрока промене у америчкој спољној политици и њен будући правац кретања према политичким партијама и покретима, након револуција „Арапског пролећа“ и доласка ових исламских партија на власт у Тунису и Египту.

3. Комисија констатује да су као научни циљ - научно објашњење и научна дескрипција америчке спољне политике према исламским покретима, сасвим постигнути у оквиру докторске дисертације кандидата, и да је исто тако остварен и друштвени циљ његовог истраживања који се односе се на спровођење америчких спољно-политичких интереса и вредности, и проучавање утицаја међународног тероризма и радикалних исламских покрета на америчку спољну политику, посебно у условима глобализације.

4. Овако замишљен приступ реализацији предмета истраживања указује на вредан научни допринос доктората Џамал Тахир Абдел Азиз Мухамеда, у сфери међународних односа. За похвалу је свакако и то што се овај рад у потпуности, без икаквих одступања реализовао према предложеном пројекту. Садржај предмета дисертације је правилно

структуриран, те обухвата појединачне и сложене појмове који детерминишу чиниоце појава у предмету дисертације и омогућава реализацију постављених циљева.

5. Посматрано са научног становишта треба истаћи да је од посебног значаја и то што ће нова сазнања која се односе на предмет истраживања омогућити даље континуирано истраживање ове проблематике, што, имајући у виду како динамика међународних и друштвених кретања утиче на положај држава и међународних организација, посебно у условима глобализације у првој деценији овог века.

6. У раду је коришћена референтна литература еминентних домаћих и страних научних и стручних радника. Приложени списак литературе доприноси уверењу Комисије да је кандидат имао у свом раду добро одабрану библиографску теоријску подршку и документационе изворе. Опредељење кандидата да се у свом истраживању користи референтном домаћом и страном литературом, другим документима, као и избор релевантних метода истраживања учвршћује закључак Комисије о свеобухватно исправној и модерној методолошкој усмерености кандидата.

7. Велики број умесних фуснота у докторској дисертацији кандидата доприносе квалитету и научној валидности овог рада.

8. Рад је писан једноставно, разумљиво, лаким стилем и језиком, са несумњиво солидним познавањем теорије и праксе од стране кандидата.

Анализом и критичком оценом докторске дисертације, Комисија закључује да је дисертација мр Џамал Тахир Абдел Азиз Мухамеда написана у складу са усвојеном пријавом и одобрењем Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду.

На основу укупне и критичке оцене садржаја докторске дисертације, чланови Комисије оцењују да докторска дисертација кандидата мр Џамал Тахир Абдел Азиз Мухамед, представља самостално научно дело, па су се у складу са тим стекли сви неопходни услови за њену јавну одбрану.

У Београду, 13. 07. 2015. године

Комисија :

проф. др Жељко Иваниш

доц. др Филип Ејдус

проф. др Драган Симић, ментор